

Tale til Statsfængslet i Vridsløselilles 150 års jubilæum den 4. december 2009

(Det talte ord gælder)

Allerførst vil jeg gerne sige mange tak for invitationen til at være med til at fejre 150 års jubilæet for Statsfængslet i Vridsløselille. Jeg er meget glad for at kunne deltage i denne festdag.

Men omvendt er jeg på sin vis også glad for, at det er Vridsløselilles sidste jubilæum. For godt nok er der helt sikkert adskillige følelser knyttet til det gamle fængsel, og mange vil uden tvivl komme til at savne det, men alle er efterhånden enige om, at fængslets ydre rammer nu er udtjente.

Min deltagelse her i dag giver mig derfor også en god anledning til at anerkende den store indsats, som personalet i Kriminalforsorgen dagligt yder og har ydet gennem rigtig mange år her i fængslet.

Selvom Statsfængslet i Vridsløselille efter lukningen af Horsens Statsfængsel i dag er landets ældste, har det alligevel været et symbol på nytænkning i det danske fængselsvæsen. Fængslet blev nemlig opført på baggrund af dengang nye og visionære tanker, som kombinerede straf og resocialisering.

Frihedsstraf er i den danske historie et relativt nyt fænomen. Før reformationen forekom frihedsstraf næsten ikke. I de gamle danske landskabslove – Skånske Lov, Sjællandske Lov og Jyske Lov – eksisterer fængselsstraf ikke.

Manddrab blev ofte mødt med en bøde, der havde en sådan størrelse, at ikke blot gerningsmanden selv, men hele hans slægt måtte deltage i betalingen. Blev bøden ikke betalt, blev gerningsmanden erklæret fredløs (hvorefter enhver havde lov at dræbe ham).

Først i løbet af det 16. og især det 17. århundrede vandt fængselsstraffen indpas, samtidig med, at bl.a. dødsstraf i flere tilfælde blev afløst af frihedsstraf.

I slutningen af 1700-tallet ændredes desuden synet på straffens formål. Formålet var nu ikke længere kun at beskytte samfundet mod forbrydere, men også at **forbedre** fangerne. Allerede for over 200 år siden opstod altså troen på resocialisering, og at forbedring kan bruges i kriminalitetsforebyggelse.

Den dengang unge doktor i nationaløkonomi, C.N. David, der senere skulle blive etatsråd og hovedmanden bag fængselsreformen, slog i 1800-tallet fast, at ”ethvert Fængselsophold har et dobbelt formaal: nemlig at forbedre og at straffe”.

Det danske fængselsvæsen levede imidlertid slet ikke op til disse for tiden meget fremsynede tanker. Forskellige kommissioner lagde derfor flere planer for fornyelse af det danske fængselsvæsen, men mangel på ressourcer

gjorde, at der gik flere årtier før et nyt fængselsbyggeri blev til virkelighed. Ressourceproblemer er altså ikke noget nyt fænomen!

C.N. David, der nu var blevet etatsråd indgav i 1853 forrestilling til Justitsministeriet om opførelsen af et cellefængsel til 360-400 fanger, som med alt tilbehør kunne opføres i løbet af 5 år for ca. 400.000 rigsdaler på Vridsløselille Mark.

Fængslet blev supermoderne med vandklosetter, rindende vand og centralvarme. Fængslet var dermed forud for de fleste almene boliger for borgerne uden for murene, hvilket nok har skabt både undren og misundelse. Men det er jo desværre ikke et ukendt fænomen. Der er som bekendt også nogle, som i dag mener, at vi bygger for flot og luksuriøst – men det er vigtigt, at vi bygger tidssvarende og også gerne er forud for vores tid – særligt når det skal holde i 100-150 år!

Statsfængslet i Vridsløselille har imidlertid på flere måder været nytænkende. Det var for eksempel det første fængsel, der åbnede dørene for en tv-journalist. Et tv-hold fra DR fik i 1984 således for første gang tilladelse til at filme i et lukket fængsel. Resultatet blev dokumentarserien "Fængselsbilleder".

Fængslet var også først med i 1991 at oprette en særlig afdeling for de negativt stærke fanger, fordi man ikke ville finde sig i, at de stærke fanger styrede fængslet. Et rigtig godt og nyttigt initiativ, for det er selvfølgelig vigtigt at beskytte det store flertal af mindre stærke fanger.

Endelig åbnede Statsfængslet i Vridsløselille i 1997 – igen som det første fængsel i landet – i samarbejde med behandlingsinstitutionen Kongens Ø en behandlingsafdeling for stofmisbrugere. Siden er der yderligere etableret en efterbehandlingsafdeling og en stoffri afdeling.

Nytænkning har tilsyneladende været et varemærke, der har kendetegnet fængslet i alle dets 150 år.

I dag 150 år efter er Statsfængslet Vridsløselille kendt for, at der er et godt og respektfuldt forhold mellem ansatte og indsatte. Der tales ligefrem om den særlige 'Vridsløselille-ånd'.

Jeg har hørt om flere eksempler på 'Vridsløselille-ånden', der også tydeligt fremgår af overskriften på jeres team-building forløb tidligere på året: "Eet fængsel – eet hold". Ligesom det er karakteristisk for 'Vridsløselille-ånden', at I betragter de indsatte som mennesker, som man taler **med** og ikke bare **til**.

Jeg har desuden hørt meget om "Fangekoret", som jeg glæder mig til at høre lidt senere. Koret har eksisteret i 15 år og er ledet af fængslets organist. Koret udgav i 2004 sin første CD og har siden optrådt ved talrige kirkekoncerter landet over bl.a. med sange med egne tekster, som er et godt bidrag til at nuancere mange menneskers opfattelse af kriminelle.

Fængslet skal efter planerne lukke i 2015 og afløses af et nyt og moderne fængsel på Falster – men det ændrer selvfølgelig ikke ved, at fængslet til stadighed og indtil 2015 skal have fokus på dets kerneydelse, nemlig de indsatte og omgangen med og behandlingen af dem.

Jubilæet er imidlertid ikke det eneste som markeres i dag.

Jeg har også fået fornøjelsen af om lidt at skulle åbne en særlig jubilæumsudstilling, som er etableret i et samarbejde mellem det lokale Kroppedal Museum og fængslets museum.

Udstillingen viser begreber som straf og afstraffelse i et historisk perspektiv, men udstillingen fortæller også historien om, hvordan placeringen af fængslet på en bar mark for 150 år siden har haft kolossal stor betydning for udviklingen i Albertslund kommune.

Fængslet har derudover sat sit præg på vejnavnene i området, især Fængselsvej og Egon Olsensvej – den sidste opkaldt efter den uheldige leder af Olsen-banden, der så

ofte er blevet løsladt herfra og senere indsat igen. Men hvad der er nok så vigtigt er, at den humane fængselsfilosofi som hersker i kriminalforsorgen, og som Vridsløselille har været med til at udvikle, også har gjort den danske kriminalforsorg kendt og respekteret i store dele af verden.

Jeg vil slutte af med at rose Kriminalforsorgen og i særdeleshed personalet her i statsfængslet i Vridsløselille. Jeg synes, at I på beundringsværdig vis formår at få det maksimale ud af jeres arbejde – også her i de utidssvarende bygninger. Og jeg håber selvfølgelig meget på, at de gode erfaringer fra Vridsløselille også efter 2015 kan anvendes andre steder i Kriminalforsorgen.

Rigtig hjertelig tillykke med 150-års jubilæet!